

Oewerbestaan.

Melt Myburgh. 2010. Pretoria: Protea Boekhuis. 74 pp. ISBN: 978-1-86919-369-0.

Die titel van Melt Myburgh se debuutbundel *Oewerbestaan* is helder, klinkend en wek nuuskierigheid. As deel van die parateks word 'n foto van 'n rivier, vermoedelik die Gariep-rivier, aangebied. Dit suggereer dat die lewe aan die oewer van die Garieprivier in die Noordweste van Suid-Afrika as grondslag, oftewel as hipoteks, vir die bundel dien.

Die bundelmotto is 'n ou Chinese spreuk:
As 'n mens lank genoeg op een plek bly sit,
sal die hele wêreld mettertyd verby jou draai.

Hierdie motto belig die meerduidigheid van die bundeltitle *Oewerbestaan*. Benewens die letterlike betekenis van die titel word die metafoor "lewe is 'n vloeiende rivier" ook hiermee geaktiveer, met die suggestie dat die digter die vloei vanaf die oewer staan en bekijk.

Die gedig "aankoms" dien as inleiding vir die bundel wat in vier afdelings ingedeel is. Die gedig beskryf die bloedige hitte wat die reisiger in dié deel van die land begroet:

wanneer die kajuitdeur lig en treetjies sak
slaan die hitte bloedneus

Alreeds in hierdie gedig word die Spaanse interteks met "falcon" en "matador" aangedui. Die Spaanse digter Federico Lorca se lewe en gedigte dien as interteks vir Myburgh se bundel. Lorca is in 1936 tereggestel deur Franco se troepe. Sy familie het baie van sy gedigte teruggehou vanweë die homoerotiese aard daarvan. In die gedig "fuente grande" verwoord Myburgh hierdie gebeurtenis en verwyt ook die familie wat die gedigte gesensor het.

Lorca word nie deur muse en engele geïnspireer nie maar sy werke ontstaan uit 'n worsteling met 'n donker aardse mag, die duende, wat die kunstenaar deur sy voetsole

binnedring en hom bewus maak van die alomteenwoordige dood, irrasionaliteit en 'n tikkie van die diaboliese. Veral in Lorca se donker Galesië-gedigte is daar 'n interseksie van erotiek, lewe, dood, slaap, die mistieke en dikwels surrealisme. Hierdie elemente is ook in Myburgh se gedigte sigbaar. Daar is ten minste elf gedigte waarin dood en sterwe genoem word.

In die gedig "duende" verwoord Myburgh sy eie worsteling met die duende. Wanneer die gedig in sy hand sneuvel, tree daar 'n erotiese worsteling met die duende in:

[...] stal my uit beroof my van alles
draai my om eet my op ek sal jou
koester my seun van welbehae

Die eerste afdeling is getitel "kanale en onderpaaie" en bied 'n realistiese en tog ook visioenêre blik op die lewe langs die rivier. Die gedig "in die droom van don carlos..." dateer hierdie afdeling in 1976, 'n tydperk toe die mense arm maar hardwerkend was, rassisme oral sigbaar was en in die streng Calvinistiese klimaat huisbesoek amper 'n heiligmakende ritueel was. Dit verklaar die skerpe ironie van die huisbesoeker in "huisbesoek" wat:

skroomvallig aanhou ry verby herberge
van goiing en sink waar verkragters babas
uit doeke bind, ompad hou verby enklawes
wat ontstig

Die digter staan op die oewer en kyk hoe die herinnering afgewissel word met visioene wat by hom verbyvloei sonder dat hy dit noodwendig weer wil betree. Hy is soms afgetrokke teenoor die bekende wat hy beskryf. Hy bekijk die vloeiende rivier van sy verlede vanuit sy veilige Spaanse "mirador" (venster of balkon met wye uitsig) ("upington"). Hy kan nie die landskap oopskryf nie, want dan sal hy "reëlreg" in sy eie graf loop, want in hierdie landskap word die "sambok gereeld ingelê"; hier "dikteer dooies windlangs uit sipresse" en hier "heers geitjiedrolle teen kak-

huismure” (“Karos”). Dit is immers ook die wêreld waar sy digterlike gemoed telkens “die bliksem in” geraak het (“so neem die digter dan pen op”). Die enkele gevalle van kru taal is eie aan sy destydse leefwêreld en verwoord sy ambivalente gevoelens oor sy tuisgebied. Dit is immers in die streng Calvinistiese omgewing dat hy bewus geword het van sy ontluikende andersheid as gaypersoon wat in die besonder mooi en teer gedig “swem in die kanaal” beskryf word:

nakend verdwaal jy in my tenger arms
voordat ons dye skrams kennis maak

In die gedig “ousie” word die skynheiligheid van apartheid blootgelê wanneer die leser in die slotreëls van die gedig agterkom dat die kindjie wat agter die ousie se rug dommel – “haar hart klop teen sy linkerslaap” – ’n wit kind is. Die digter is nie gereed om die verlede sonder meer te betree nie, maar sal eendag permanent terugkeer “om in ’n kameeldoring se koelte te rus” (“terugblik”). Intussen dien Lorca se Spanje as ontvlugting: “ontvlugting bring troos” en “daarom rol hy ’n kaart van spanje oop” (“sleutels”). Die somber figuur van Lorca verskyn alreeds in die gedig “Karos” as “my dierbare frederik” en is deurgaans teenwoordig in die bundel.

Die besonder vernuftige intertekstuele spel tussen Myburgh en Lorca se leefwêreld word veral opgemerk in die gebruik van die woord “vegas”. Alreeds in die gedig “Karos” verwys die digter na die vrugbare en aanskoulike lusernlande en wingerde in dié vallei, geleë 40 km buite Upington, as “vegas”. Dit voer hom terug na Spanje en veral die mooi landerye in Lorca se tuisdorp, Fuente Vaqueros, wat as byskrif by die gedig “nét hier” aangedui word. In hierdie persoonlike gedig vertel hy dat sy pa vir hom langs die Gariep ’n “ideale plek” gevind het waar hy met die honde kan wandel en saam met Lorca se pa sy vingers berekend oor die toppe van suikerbeetlote kan sprei.

In onder meer die afdeling “gesigte” word die mistieke soms effens oordryf. In “bedags neem hy stelling in op die stoep” was engele mekaar se voete, ’n vreemde dier wei op die gras, ’n motorwraak sit vas in ’n boom en dooies is uitgehonger vir praat.

Myburgh hanteer omstrede onderwerpe onbevange en eerlik, alhoewel sommige lesers die gedig “jesus in die vlak water” aanstootlik sal vind. Dit is egter nie vir die resesent om aan die digter voor te skryf waarom hy moet dig nie. Dit is juis die eerlikheid van Myburgh, soos dit veral verwoord word in die intens persoonlike en pynlike gedig “by my pa se dood”, wat geloofwaardigheid aan sy gedigte verleen. Melt Myburgh dig in ’n verfrissende, verstaanbare Afrikaans en vertoon woordvaardigheid wat baie goeie dinge vir die toekoms voorspel. *Oewerbestaan* is ’n bogemiddelde debuutbundel wat baie belofte vir groei en ontwikkeling inhou.

Freddie Burger
Ketchikan, Alaska, VSA